

ПРВИ КОНГРЕС СЛОВЕНСКИХ ГЕОГРАФА И ЕТНОГРАФА У ПРАГУ

1. Рад и значај конгреса

Познато је да су географи свих великих народа још одавна одржавали, поред међународних, и своје националне конгресе, на којима се израђивала организација систематског научног рада, а на стручним седницама изнашани су резултати дотадашњих испитивања или проучавања. Само се Словени још никад нису састали на заједничком конгресу, те вредност радова њихових научењака није правилно ценио ни интернационални научни суд. Том несастајању била су два узрока, и оба у логичној вези: први, што већина Словена није била политички слободна; други, што њихове владе нису никако желеле да се Словени састану чак и у чисто научним циљевима. Истина је, да је Г. Ј. Цвијић још 1914 године — приликом конгреса ческих природњака и географа — дао прву иницијативу за организовање словенског географског конгреса, али су његово остварење онемогућили доцнији судбоносни догађаји.

Међутим су после светског рата настале сасвим друкчије прилике. Политичка карта Европе потпуно се изменила. Са изузетком Лужичких Срба, сви Словени су се ослободили и тежња за приснијим везама између њихових географа и етнографа почела је да узима мах. Када су се у младим словенским државама политичке прилике почеле видно сређивати, понова се проф. Цвијић — приликом свога лечења у Карловим Варима — једног дана састао у Прагу са чехословачким представницима наука, и понова истакао потребу да се што пре организује конгрес словенских географа и етнографа. То је врло добро примљено од свих научних кругова, а исто тако и од чехословачке владе. После тога је почео интензивнији рад. Пре свега је на предлог са наше стране решено да се први конгрес одржи у Прагу; с једне стране због погодног географског положаја Чехословачке, с друге, што су тамо сви научни институти богато опремљени и сјајно уређени. Затим, да Чехословаци узму иницијативу за организацију конгреса, а на њему да се расправља о свима научним питањима, која су у вези са проучавањем земље и народа.

После припремних радова добили су сви словенски Университети и све научне организације, као и истакнути научењаци позиве на конгрес, који је био заказан за почетак месеца јуна прошле године. У позиву је истакнут као главан циљ конгреса да у великим потезима да преглед

резултата у словенској географији и етнографији, да покаже какво место заузимају словенска географија и етнографија у развоју и напретку тих наука, да постави програм систематског рада за будућност. Осим тога, да успостави везе пријатељства и међусобне помоћи између научењака свих народа и свих Словенских Држава, и да образује сталну и солидну организацију, која ће моћи учествовати у дискусији свих оних интернационалних питања, што спадају у њен делокруг.

Свечано је отварање конгреса било у среду 4. јуна 1924 године, пре подне, у Народном Музеју, у сали Пантеона. Њему су присуствовали представници чехословачке владе и сви делегати. После извештаја главног секретара, Г. дра Вацлава Швамбере, професора Географије и управника Географског Института Карловог Университета у Прагу, о раду организационог комитета на припремама и организацији конгреса, поздравили су рад конгреса представници чехословачке владе и по један делегат од сваке словенске заједнице. Проф. Ј. Цвијић поздравио је конгрес као представник наше делегације и у свом је говору истакао његову потребу, изјавио да је конгрес стална организација и да ће се повремено састајати у разним словенским земљама. Затим је на предлог ђенерала Г. Ст. Бошковића, председништво конгреса поверено Чесима, као организаторима, а за почасног је председника изабран Г. Ј. Цвијић.

На отварању се видело колико је велико интересовање за конгрес било код свих Словена. Свега је било присутно око 400 делегата, а пријавио се још већи број, само што од тих многи нису могли доћи, нарочито из Русије. Поред врло великог броја Чехословака, на конгрес је дошло из Пољске преко 55 делегата, из наше државе 22, из Бугарске 13, из Русије 2, а поред ових је био доста велики број научника који су емигрирали из Русије.

Због врло великог броја пријављених предавања и због краткоће времена, рад је по секцијама морао почети истог дана по подне, осим тога су се неке од секција морале поделити на одсеке. Секције су биле ове: I са одсецима А. геодетски-геофизички, и Б. хидрографски-метеоролошки-климатолошки; II са одсецима А. геолошки и Б. геоморфолошки; III Фитогеографија; IV Антропогеографија и економска Географија; V са одсецима А. антрополошки и Б. етнографски-социолошки; VI регионална Географија, Статистика; VII школска Географија. Поред тога је предавања било и на општим седницама.

Наши су делегати држали ова предавања: на општим седницама: ђенерал Стеван Бошковић, начелник Војног Географског Института, О картографским радовима у Војном Географском Институту; Боривоје Ж. Милојевић, проф. Университета у Београду, Антропогеографски профил од Јадранског Мора до моравске долине и дуж линије Морава—Вардар; у првој секцији: Павле Вујевић, проф. Университета у Београду, Главни типови климе у јужнословенским земљама; Артур Гаваци, проф. Университета у Љубљани, О организацији метеоролошке мреже у Словенији; у II секцији: Јован Цвијић, проф. Университета у Београду, О маринском и лакустријском рељефу; Петар С. Јовановић, доцент фил. фак. у Скопљу, Резултати и методе испитивања фосилног маринског и лакустријског рељефа у нашим крајевима; Фран Тућан, проф. Университета у Загребу, Црвеница и бауксит у јужнословенском кршу; Ив. Шатењо, Геоморфолошка испитивања у Босни; у III секцији: Воук, проф. Университета у Загребу, о својим биогеографским испитивањима; у IV секцији: Боривоје Дробњаковић, кустос

Етнографског Музеја у Београду, О резултатима и методама испитивања насеља и порекла становништва у Српским Земљама; у V секцији; Нико Жупанић, управник Етнографског Музеја у Љубљани, О првим траговима Ацтека у историји; Владимир Ткачић, кустос Музеја у Загребу, О раду Етнографског Музеја у Загребу; у VII секцији: Емило Ј. Цветић, проф. Више Педагошке Школе у Београду, Развитак и садашње стање географске наставе у јужно-словенским средњим школама. Предавања су делегати држали на своје или на француском језику; сва су саслушана са великом пажњом, а после сваког је била дискусија.

Свега је било пријављено 240 предавања (заједно са нашим), од којих 9 у општим седницама, 44 у I секцији, 52 у II, 26 у III, 20 у IV, 57 у V, 23 у VI и 9 у VII секцији. Треба споменути да је нашим делегатима указана велика пажња, јер је велика већина председавала на по једној седници.

Поред овог научног рада у секцијама, донесено је на општим седницама конгреса око двадесет резолуција од којих су најзначајније ове: 1. да се у првом делу публикације о раду конгреса штампају адресе свих словенских научних установа, стручних удружења, географа и етнографа, а у другом делу изводи из предавања; 2. да се под редакцијом делегација оснује словенска географско-етнографска ревија, у којој ће бити штампани систематски прегледи научних радова из ових дисциплина; 3. да се изради компаративан речник географско-етнографске терминологије и основа за заједничку номенклатуру, терминологију и за знаке на географским картама; 4. да се у Прагу оснује словенски етнографски музеј, под именом Шафариков, који би имао сву стручну литературу и архиву фонограма, а поред тога нарочито биро за давање тражених обавештења и исписа из појединих дела; 5. да се врши размена универзитетских наставника Географије и Етнографије, размена географских карата и публикација, и да се врше међу-универзитетске екскурсије по словенским земљама; 6. да све словенске земље које имају излазак на море оснују океанографске институте (предлог г. А. Гавација); 7. да сви органи који воде статистику узму у обзир и научне потребе, са нарочитом жељом да буде јачих веза између Статистике и Географије; 8. да се у свима словенским земљама установи код музеја по један етнолошки биро, који би давао централном етнографском музеју извештаје о начину скупљања материјала и о етнографско-етнолошким испитивањима, а код народних библиотека да буде одељење, које би исписивало литературу о народној музици и ноте.

Напослетку је детаљна израда статута поверена Чехословацима, који ће радити договорно са делегацијама словенских земаља, а у смислу тога решено је да у делегацијама имају све словенске земље подједнак број чланова, да конгрес буде стална организација, да се сваке треће године састаје у другој словенској земљи и да идући конгрес, 1927 године, буде у Пољској.

У недељу 8. јуна конгрес је завршио рад и већина делегата отишла је на екскурзије, којих је било и пре његова отварања. О њима ће бити даље опширније писано, а на овом је месту потребно још понешто споменути. Пре свега треба одати Чехословацима нарочито признање на веома тешком послу око организације, која је испала веома добро. Не треба бегати од истине него слободно рећи да је за време припремних радова било између Пољске и Чехословачке извесних политичких несугласица, и требало је заиста много напора док

се успело да се Пољаци појаве у Прагу у онолико великом броју. Исто су тако организатори конгреса имали дискретан напор да увере Бугаре о неуспешности њихових шовинистичких намера да нас на конгресу препадну питањем о Македонији. Али је, поред тих спољашњих, било и унутрашњих потешкоћа, нарочито с погледом на смештај свих делегата, за које се скоро до последњег дана није знало у коликом ће броју доћи, као и при организацији екскурзија, које су такође скопчане са доста бриге и муке. Међутим је све то преброђено, и Чеси су се заиста показали као одлични организатори.

Делегацијама је и ван конгреса указивана велика пажња и врло су лепо биле предусретане. Сам председник Чехословачке Републике, Г. Т. Масарик, признати научник и велики национални борац, био је протектор конгреса и у том је својству за 5. јуни у вече позвао све делегате у своју палату на Храдчању, где је био концерт ческог квартета и закуска. При улазу у свечану салу био је Председник Републике бурно и одушевљено поздрављен, а затим га је у име конгреса поздравео почасни председник Г. Цвијић, и том приликом се захвалио на свему што је Чехословачка учинила за његово остварење. После закуске се Г. Масарик дуго разговарао са великим бројем делегата и живо се интересовао за рад конгреса. Дан пре тога, 4. јуна у вече, била је у Народном Дивадлу приређена свечана представа у част чланова конгреса са Сметанином „Проданом Невестом“. 6. јуна у подне било је примање делегата код председника прашке општине, а у вече тог дана је Министар Пољопривреде Г. Хоца, као председник Ческо-југословенске Лиге, позвао наше делегате на чај у сали Обисног Дума. Требало би још споменути да су чланови јужнословенске делегације били у свима круговима нарочито пријатељски предусретани, на чему морамо бити веома захвални Чехословацима.

П. Вујевић,

2. Екскурзија у област Чешке Шуме и Шумаве

Приликом I Конгреса словенских географа и етнографа у Прагу од 4.—8. јуна 1924. год. Чехословаци су организовали за учеснике Конгреса неколико екскурзија, којима је био задатак: прво, да покажу резултате научног испитивања своје земље по појединим научним грамама, које стоје у вези са Географијом, а, поред тога, и да упознају учеснике Конгреса из других словенских земаља са појединим деловима своје отаџбине.

Прва таква екскурзија је била пред почетак Конгреса, од 31. маја до 3. јуна под вођством доцента Геологије г. Д-р Р. Сокола уз помоћ асистента г. Д-р О. Матоушека. Њен је задатак био да се у Чешкој Шуми и Шумави упознају геолошке прилике овога дела чешкога масива у Западној Чехословачкој. Према томе она је имала првенствено геолошки карактер.

На екскурзију смо пошли из *Прага* 31. маја 1924. год. возом према *Плзењу* и *Штанкови*. Идући тим путем најпре према југу поред Влтаве прешли смо прво Барандов комплекс слојева (Барандеум), који обухвата слојеве доњег силура — ордовисјен —, горњег силура и девона. На томе делу је нарочито обрађена пажња на Барандову Скалу, у којој